

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

Публикуван на: 05-05-2007

Източник: [Портал Европа](#)

Предлагаме на вашето внимание резюме от доклада на ЦИР, поместено на [econ.bg](#):

Макроикономическа динамика

Растежът на българската икономика през 2006 година бе малко по-нисък (реален растеж на БВП - 6.1) в сравнение с растежа за 2005 година (6.2 на сто). Акцентите при формирането на общия икономически растеж за 2006 година в сравнение с растежа година назад са ускореното нарастване на добавената стойност в промишлеността (с 8.3 на сто при 4.7 на сто за 2005 година) и забавянето в темпа на инвестициите (на 17.6 на сто при 23.3 на сто за 2005 година). Ревизираните данни на НСИ за периода 2002-2006 година показват, че 2004 е годината с най-бърз годишен растеж (6.6 на сто). Очакваме общият икономически растеж за първо тримесечие на 2007 година да се ускори на около 5.7-5.9 на сто, а за годината предвиждаме растеж от около 6 на сто (при 5.5 на сто за първо тримесечие на м.г. и 6.1 на сто за цялата 2006 година)[1]. Тенденцията на плавно забавяне на икономиката ще продължи, като е възможно краткосрочно ускоряване през 2008 и 2009 година в резултат от усвояването на еврофондовете (с + 0.1 - 0.2 процентни пункта).

Високата икономическа активност от края на 2006 година се запазва и в първите месеци на 2007 година. До март 2007 година общият показател на бизнес климата в икономиката продължава да се задържа с 30 процентни пункта над дългосрочната си стойност. Рекордно високите стойности на показателя, регистрирани от средата на м.г. насам в бизнес анкетите на НСИ, не само се запазват в промишлеността и строителството, но се и подобряват в търговията и услугите. Очакванията за относително запазване на темповете на икономически растеж през 2007 година се подкрепят и от факта, че и в четирите наблюдавани отраслови сектори нивата на бизнес климата са значително по-високи в сравнение с нивата в началото на предходната година. Интересен нов момент е, че сред затрудненията пред бизнеса в промишлеността и строителството бизнес анкетите започнаха да открояват недостига на работна ръка.

Доверието на потребителите продължава да бъде консервативно в сравнение с нагласите на бизнеса. Градското население има по-оптимистични очаквания в сравнение с домакинствата в

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

селата.

Краткосрочната статистика за промишлеността от първите два месеца на 2007 година потвърждава тенденцията на забавяне на темповете на растеж, започнала от октомври м.г. По-съществено е забавянето при продажбите, които за февруари са се увеличили едва с 3.5 на сто на годишна база, при 15 на сто за миналия февруари, а производството е нараснало с 6 на сто при 9 на сто в сравнение с февруари година назад. Забавянето в растежа на продажбите за износ е по-значително в сравнение с тези за вътрешния пазар. Все пак показателят за натоварване на мощностите в промишлеността остава на сравнително високо ниво и съответства на очакванията на бизнеса за запазване на производствената активност.

Добавената стойност расте ускорено през 2006 година (с 6.0 на сто при 5.3 на сто за 2005 година) за разлика от лекото забавяне на темпа на БВП (от 6.2 за 2005 година на 6.1 на сто). От страна на предлагането с най-висок и нарастващ темп през 2006 година се открие сектор индустрия, чиято добавена стойност нарасна с 8.3 на сто, което е почти два пъти по-бързо в сравнение с растежа за 2005 година (4.7 на сто). Сектор услуги продължава да има по-висок принос за растежа на БВП през 2006 година от страна на производството, въпреки че растежът на добавената стойност на сектора се забави (на 6.1 на сто на годишна база при 8.3 на сто за 2005 година). И през 2006 година аграрният сектор не успя да преодолее тенденцията на спад, но все пак намаляването на добавената стойност се забави на 2.9 на сто от 9.5 на сто за 2005 година.

От гледна точка на търсенето в икономиката растежът на БВП с 6.1 на сто за 2006 година е формиран от 12.3 процентни пункта принос на вътрешното търсене и 6.2 процентни пункта отрицателен принос на външната търговия със стоки и услуги. Нараства приносът на крайното потребление (от 4.6 през 2005 година на 5.7 процентни пункта) и приносът на изменението на запасите (съответно от 1 на 2.4 процентни пункта). Намалява приносът на инвестициите в основен капитал (от 4.8 на 4.2 процентни пункта). Нарастването на приноса на износа (от 4.8 на 5.4 процентни пункта) продължава да изостава от нарастването на отрицателния принос на вноса (от 9 на 11.6 процентни пункта).

Потреблението продължава да има най-висок положителен принос в общия икономически растеж от страна на търсенето. Реалният му растеж през 2006 година е по-бърз в сравнение с предходната година (6.5 и 5.3 на сто). За разлика от 2005 година обаче през 2006 година крайното потребление има вече по-висок принос в растежа на БВП от този на износа на стоки и услуги, чийто растеж се ускорява почти незначително (от 8.5 на 9 на сто). Същевременно при намаляване на приноса на инвестициите нарасналият принос на крайното потребление се компенсира с нарастване на отрицателния принос на вноса на стоки и услуги, чийто растеж се ускорява с два процентни пункта (от 13.1 на 15.2 на сто). Така отрицателното салдо в търговията със стоки и услуги се увеличава от 16.2 на сто през 2005 година на 19 на сто от БВП през 2006 година. И през 2006 година с най-бърза динамика от страна на търсенето продължават да са инвестициите в основен капитал, но е налице забавяне на растежа (от 23.3 на сто през 2005 година на 17.6 на сто за 2006 година като цяло).

Дефицитът по текущата сметка за 2006 година[2] възлиза на 3 378 млн. евро и е с 52 на сто повече от дефицита за 2005 година. В съотношение към годишния размер на БВП дефицитът по текущата сметка е нараснал на 15.8 на сто и се е влошил с 3.8 процентни пункта спрямо съотношението за 2005 година. Характерно за 2006 година е, че относителното влошаване на търговското салдо (с

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

-1.3 процентни пункта) има значително по-малък неблагоприятен ефект върху относителното влошаване на текущата сметка (което е -3.8 процентни пункта) в сравнение с това през 2005 година (съответно -5.3 и -5.4 процентни пункта). Останалите 2.5 процентни пункта от относителното влошаване на текущата сметка се дължат на влошаване на салдата по трансферите (-1.1 пр.п.), услугите (-0.8 пр.п.) и дохода (-0.5 пр.п.).

Основната структурна причина за нарастването на търговския дефицит през 2006 година е нарастването на вноса на енергийни продукти (основно суров петрол) и на инвестиционни стоки (преобладават машини, транспортни средства и апарати). Свиването на негативния принос на външнотърговското салдо върху дефицита по текущата сметка се дължи на ускорен растеж на износа (от 18.6 за 2005 година на 26.6 на сто за 2006 година) и забавен растеж на вноса (от 26.9 на 25.2 на сто съответно). Растежът на износа изпреварва растежа на вноса. Влошаването на положителното салдо по услугите се дължи най-вече на влошаване на положителното салдо по статията "Пътувания". Намалява темпът на нарастване на приходите от туристически услуги - за 2006 година той е 5.4 на сто при 9.3 на сто за 2005 година. Положителното салдо по транспортните услуги се влошава, влошава се и отрицателното салдо по статията "Други услуги". Продължава да намалява положителното салдо по статията "Доход" поради бързия растеж на плащанията на инвестиционен доход.

Съответно на очакванията да продължи високият приток на преки чуждестранни инвестиции в страната можем да очакваме и че занапред ще растат кореспондиращите плащания на доход по такива инвестиции към чужбина. Нетният приток на текущи трансфери намалява с 20 на сто в сравнение с предходната година, когато е бил с 10 на сто повече на годишна база.

Промените в начина на отчитане на стокообмена със страните от ЕС са причина за известна несигурност в коректността на предварителните данни за външната търговия през 2007 година. Въпреки това високата степен на интегрираност на българската икономика с европейския пазар остава характерна особеност на българската външна търговия. През първите два месеца на годината на този пазар се реализират 67 на сто от експортната продукция и оттам идва половината от вноса. Причината е не само във включването на Румъния в този пазар, но и в реалното отваряне на границите. Задълбочаването на европейската насоченост на стокообмена се подчертава и от факта, че износьт за трети страни извън ЕС за 2007 година намалява с близо 5 на сто, а вносьт - с 22 на сто.

За 2006 година в страната са влезли над 4.1 млрд. евро преки чуждестранни инвестиции, които покриват дефицита по текущата сметка за 2006 година в съотношение 103.2 на сто.

За първите два месеца на 2007 година дефицитът по текущата сметка нараства на 3.4 на сто от прогнозния годишен БВП, а за 2006 година той е бил за този период 2.6 на сто. Можем да очакваме обаче, че до края на годината той няма да надхвърли 18 на сто. Влошаването на дефицита по текущата сметка с 262.3 млн. евро се формира от 300.1 млн. евро нарастване на дефицита по търговското салдо и подобряване на салдата по услугите и дохода. Въз основа на разполагаемите данни за първите два месеца на 2007 година номиналният растеж на износа на стоки е едва 4.1 на сто на годишна база при 31.7 на сто за първите два месеца на 2006 година. По-нисък в сравнение с година назад е и отчетеният досега растеж на вноса (fob) (15.9 на сто при 33.6 на сто за двата месеца на 2006 година), но при вноса разликата в темповете не е така фрапираща. Салдото по

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

дохода за първите два месеца на 2007 година е положително и се подобрява на годишна база в резултат на нарастването на притока по позицията "Компенсация на наетите". Нетните постъпления от текущи трансфери са незначително над нивото от същия период на 2006 година. Притокът на преки чуждестранни инвестиции за този период в страната е намалял в сравнение с година назад (от 496 на 380 млн. евро). Така покритието на отчетения към момента дефицит по текущата сметка за първите два месеца на 2007 година е едва 41.6 на сто, при 76.3 на сто за същия период на м.г. Тези данни са твърде предварителни и поради промените в методологията приблизителни, за да са основа за трайни заключения.

За първите три месеца от началото на 2007 година потребителските цени са се увеличили с 1.8 на сто (спрямо последния месец на м.г.), като за март е регистрирана лека дефлация спрямо предходния месец (-0.1 на сто). На годишна база инфлацията намалява - от 7.1 на сто за януари на 4.1 на сто за март спрямо март на миналата година. Най-значителен принос в общото поскъпване на потребителските стоки и услуги до март има поскъпването в групата на хранителните стоки (2.3 на сто спрямо декември 2006 г.). От началото на годината контролираните цени са се увеличили с 2 на сто. Натрупаното за първите три месеца на 2007 година общо увеличение на цените на специално наблюдаваните стоки и услуги[3] е 2.7 на сто, измерено с националния индекс на потребителските цени по голямата кошница (1.8 на сто). От началото на годината поскъпването на включените тук хранителни стоки с 3.4 на сто надхвърля поскъпването на цените на храните, включени в голямата кошница (2.3 на сто).

За първите два месеца на 2007 година динамиката на цените на производител в промишлеността е слаба. През януари общите цени на производител (износни и за вътрешния пазар) се понижават с 1 на сто, а през февруари се покачват с 0.1 на сто. Цените на производител за вътрешния пазар намаляват през януари с 0.78 на сто, а увеличението им през февруари е едва 0.06 на сто. Бизнес анкетите на НСИ от първите три месеца на 2007 година не дават индикации за наличие на краткосрочен инфлационен натиск. Наблюдението на потребителите (януари 2007 г.) обаче продължава да регистрира високи инфлационни очаквания сред домакинствата за следващите дванадесет месеца.

Високият икономически растеж през 2006 година е съпътстван от значително увеличаване на икономическата активност на населението в страната, свързано с по-ускорено нарастване на заетите и по-умерено намаляване на безработните. През 2006 година заетостта се увеличава два пъти по-бързо в сравнение с предходната година - броят на заетите лица в икономиката расте с 4.3 при 2 на сто за 2005 година. Броят на безработните намалява с 8.6 на сто, което е по-бързо в сравнение с увеличаването на броя на заетите, но по-бавно от темпа на намаляване на безработните за 2005 година (16.4 на сто). Намаляването на броя на лицата извън работната сила (със 115 хил. при липса на промяна за 2005 година) и на броя на обезкуражените лица[4] (със 74 хил. души при 48 хил. за 2005 година) свидетелства, че икономиката е успяла да създаде работа и за лица, които за известен период не са били участници на пазара на труда.

За период от една година в структурата на заетостта настъпват значителни промени в посока намаляване на броя и дела на работодателите, самонаетите и неплатените заети и същевременно се наблюдава значително увеличаване на броя и дела на наетите лица от 85.6 на 87.3 на сто. Производителност. Растежът на производителността през 2006 година е по-нисък от растежа на

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

заетостта и се забавя в сравнение с предходните години. Растежът на икономиката през 2006 година с 6.1 на сто се дължи в по-голяма степен на растежа на заетостта (4.3 на сто), отколкото на производителността^[5] (1.7 на сто), за разлика от 2005 година, когато общият икономически растеж (6.2 на сто) бе постигнат при по-бърз растеж на производителността (4.1 на сто) в сравнение с растежа на заетостта (2 на сто).

Безработица. Тенденцията на намаляване на безработицата продължава, но с по-бавна скорост. По-бавното намаляване на броя на безработните на годишна база (с 8.6 на сто за 2006 година при 16.4 на сто намаление за 2005 година) е индикация за известно изчерпване на потенциала за намиране на съответствие между труда, който могат да предложат безработните, и търсенето на труд в икономиката. Коефициентите на безработица продължават да намаляват. Общата безработица намалява от 10.1 през 2005 година на 9 на сто за 2006 година, коефициентът на продължителна безработица (дял на продължително безработни от икономически активното население) намалява от 6 на 4.7 на сто от икономически активните лица на възраст 15 и повече години. Безработицата сред младежите на възраст 15-24 години също намалява - от 22.3 на 19.5 на сто.

Индекс ЕСТАТ на бизнес климата

След рекордната стойност, с която влезе в 2007 година в разрез с традицията, индексът ЕСТАТ почти не нарасна през първото тримесечие. Не сме свидетели на установявания през всяка от предишните четири години априлски скок на индекса. От данните се вижда, че трудностите на прехода почти са отстъпили мястото си на проблеми, типични за стабилно развиващите се пазарни икономики.

Равнището на индекса ЕСТАТ, регистрирано през април, се постига чрез поредно, макар и сравнително леко подобрение в състоянието на предприятията. То обаче се съчетава с известен спад в инвестиционните нагласи, които бяха достигнали безпрецедентно високо ниво през първия месец на годината. Сдържаността по отношение на инвестициите води до това, че за първи път в своето съществуване индексът като цяло се оказва неподвластен на сезонните закономерности. Изглежда обаче, че навлизаме в период на трайно нарушаване на традициите, като се има предвид, че в миналото изследване регистрирахме напълно необичаен есенно-зимен ръст в стойността на показателя. В същото време компонентът "Държава", оценяващ състоянието на правната, политическата и административната рамка, се задържа на нивото, установено в последните две изследвания, което е минус 15-16 пункта.

Съотношението между проспериращи и "затъващи" компании се запазва в рамките на обичайното, с лек сезонен "бонус". С около 1 на сто спрямо януари се увеличава дялът на фирмите в добро състояние, чиито ръководители прогнозираят продължаване на положителната тенденция и през следващото тримесечие, а точно с толкова намаляват предприятията в неблагоприятно положение, чиито ръководители очакват задълбочаване на проблемите. Данните показват, че като цяло състоянието на предприятията у нас е стабилно и подобряващо се.

Чувствително нараства и процентът на фирмите, чийто мениджмънт е разработил и прилага бизнес стратегия.

За първи път след април 2002 г. дялът на мениджърите, склонни да ползват инвестиционни кредити, отново преминава границата от две трети. Може да се каже, че след значителен спад в

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

периода 2003-2005 година, сега инвестиционното финансиране изглежда напълно "реабилитирано". Вероятно причината за това е свързана с големия брой адекватни продукти и с по-изгодните лихвени равнища и гаранции.

Проблемите в сферата на човешките ресурси са вече болезнени. След известна "ремисия" в края на 2005 и началото на 2006 година ситуацията се влошава с всяко изминало тримесечие. Настоящото изследване установи нов рекорд с отрицателен знак. Вече под една трета от анкетираните заявяват, че лесно могат да намерят работниците и служителите, които са им необходими.

Предишната рекордно ниска стойност беше с процент и половина по-висока.

Икономическа политика

Политика към предприятията. Пълноправното членство на България в ЕС е съпроводено от промени в бизнес средата, изискванията и възможностите за българския бизнес. Предприемачите ще могат да се възползват от подкрепа в рамките на оперативните програми за усвояване на средства от структурните и Кохезионния фонд на ЕС. Пряко насочена към бизнеса е програмата "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика", по която са предвидени средства в размер на над 1 млрд. евро до 2013 година. По други програми също ще бъдат отделени средства в подкрепа на бизнеса. Подготовката на качествени проекти, добре обосновани, съответстващи на основните приоритети на оперативните програми, е основното предизвикателство за предприемачите.

С присъединяването към ЕС ще нараснат и възможностите за иновативно развитие на българските предприятия. В началото на 2007 година стартира Седмата рамкова програма за наука в ЕС с бюджет от 54.4 млрд. евро, което е с 60 на сто повече от предишните програми. За България програмата е изключително важна, тъй като тя предоставя нови възможности - сега вече български учени и изследователи ще могат да участват не като външни партньори, а като съставна част от ЕС. С присъединяването на България към ЕС настъпват промени в областта на търговската политика - на практика над половината от стокообмена остава извън митническия контрол. Тази ситуация доведе до по-нататъшно облекчаване на търговията, но заедно с това нововъведенията създават доста проблеми както за фирмите, така и за институциите. Необходимо е бързо да се преодолеят неясните за бизнеса моменти в новите изисквания и правила.

Продължават усилията за подобряване на бизнес средата и административното обслужване на българските предприемачи. За съжаление в редица сфери (регулативни режими, борба срещу корупцията) това са само добри намерения.

След приемането на България в ЕС няма резултати и от усилията на правителството за напредък в областта на реструктуриране на държавните монополи, либерализацията на пазарите и завършване на процеса на приватизация.

Публични финанси. Вследствие вноските в европейския бюджет консолидираният бюджет на страната за двата месеца на 2007 година показва дефицит от около 20 млн. лв. Данъкът върху добавената стойност и след приемането в ЕС е най-значителният приходоизточник за бюджета, въпреки затрудненията по събирането му след присъединяването към ЕС. Сумата на акцизите бележи ръст към края на февруари 2007 г. в сравнение със същия период на 2006 година, който се дължи на повишените ставки, разширения обхват на стоките и това, че вносът на акцизни стоки не идва главно от ЕС. При корпоративния данък е налице по-голям абсолютен размер, който се дължи на намалената ставка и на растежа на икономиката. Въпреки лавинообразния растеж на частния

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

външен дълг, финансовата стабилност не е застрашена в краткосрочен аспект. Дългосрочната финансова стабилност на страната зависи от ускоряването на структурните реформи: либерализиране на бизнес средата, приватизация, оздравяване на образователната система и др. Социална и здравна политика. В началото на годината правителството прие Национална програма за реформи до 2009 година, която предвижда устойчив икономически ръст от 6 на сто и достигане на равнище на заетост от 61 на сто в края на периода. През 2007 година безработицата трябва да намалее до 8.6 на сто и през 2009 - до 8 на сто. Препоръките на Европейската комисия към програмата са да се намали относителният дял на бюджетните разходи в социалната сфера и главно в здравеопазването. Въпреки това политиката на доходите през първото тримесечие не показва рестриктивен подход, а някои предложения на социалното министерство за индексирание на пенсиите и заплатите дори създават потенциален риск за поддържане на планирания бюджетен излишък.

Изпълнението на бюджетните приходи през първото тримесечие не дава основание за обещаното намаляване на осигурителната тежест с още 3 процентни пункта в средата на годината. Приоритетите на осигурителната политика се преместват от бизнеса към фиска. Дискусията, предизвикана от представителното изследване на сивата икономика и данните за укриване на една трета от доходите на заетите лица, доведе до предложения за по-строги санкции и бюджетно ко-финансиране на социалното осигуряване.

Здравеопазването отново генерира най-болните проблеми на социалната политика. Регулативните механизми въведени през 2007 година задълбочиха противоречията между изпълнителите на медицинска помощ и Националната здравноосигурителна каса. Правителството подготви поредния нов вариант на Национална здравна стратегия, но не предложи съществени промени в начина на финансиране и заплащане на здравните услуги. Основните параметри на стратегията са приватизация на здравните заведения, ограничаване на функциите на професионално-съсловните организации и разширяване правата на пациентите.

Екологична политика. Въздействието на държавната политика в областта на екологията върху икономическата активност има все още административно-рестриктивен характер и постига сравнително слаби резултати по отношение устойчивото управление на природните ресурси и подобряване общото състояние на жизнената среда. Чрез приемането на Националните планове за разпределение на квоти за търговия с емисии на парникови газове за периодите 2007 и 2008-2009 година е постигнат напредък в областта на климатичните промени и борбата с глобалното затопляне. Резултатите от самия механизъм за търговия със "зелени емисии" ще могат да бъдат почувствани едва в края на календарната година, когато Националните планове ще бъдат утвърдени от ЕК и ще заработи електронният регистър за квоти на емисии. Дотогава за българските предприятия процедурите по получаване на разрешения за емисии ще останат една допълнителна административна тежест.

Министерство на околната среда и водите за втора поредна година отчете неудовлетворителни резултати в управлението на отпадъците. Като основни схеми на изпълнение на целите по оползотворяване се утвърдиха участие в колективни организации или в държавното предприятие чрез заплащане на продуктова такса. Резултатът и в двата случая е сериозен проблем по отношение на количествата непреработени отпадъци - въпрос, който в крайна сметка следва да

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

решават местните власти при неясни отговорности на държавата. Очакваните средства от европейските фондове по оперативна програма "Околна среда" са възможност в голяма степен да бъдат решени проблемите по изграждане на модерна екологична инфраструктура в страната. Решенията на правителството от началото на 2007 година за участието на територии от страната в европейската екологична мрежа "Натура 2000" поставят под въпрос едно от основните предимства на България, свързано с богатото биологично разнообразие и свързаните с него специфични предимства в областта на туризма и земеделието. От своя страна отлагането на окончателното решение за размера на защитените територии в полза на инвеститорските интереси в областта на строителството поставя под въпрос възможностите за прилагане в близките години на подхода за интегрирано управление на териториите - една от дългосрочните цели на европейската екологична политика.

Финансов сектор

Банков сектор. Парите в икономиката продължават да растат бързо, но със забавени темпове. Активите в банките се увеличават значително, въпреки че все още голяма част от разплащанията и спестяванията са в кеш. Депозитната база продължава да нараства. Това се дължи както на нарастване на разполагаемите доходи на домакинствата и фирмите, така и на големия брой българи, работещи в чужбина. Кредитирането продължава да е най-големият източник на доходи в бранша. Равнището на "лошите" кредити е съизмеримо с това в ЕС. Започналото въвеждане на регулациите по Базел не се отрази негативно на финансовите резултати. Печалбите и рентабилността нарастват. Засилва се влиянието на банките на капиталовия пазар. В бъдеще от голямо значение за рентабилността на бранша ще имат приходите от операции на борсата и от управление на активи. Конкуренцията в отрасъла ще нараства с навлизането на нови играчи и продължаващата консолидация.

Застрахователен сектор. По предварителни данни животозастраховането в България продължава да забавя темповете си на растеж. Очакваният ръст за 2006 година на този подсектор е 27 на сто, което е значително под ръста от 50 на сто за 2005 година.

От 1 януари 2007 г. влезе в сила уведомителният режим за регистрация на чужди застрахователни компании, които имат намерение да развият дейност на територията на България. Със свободното предлагане на застрахователни услуги вече са налице всички предпоставки за създаване на конкурентна среда в застраховането и благоприятното ѝ влияние върху развитието на застрахователния пазар. За първите четири месеца интересът към българския застрахователен пазар е изключително голям - броят на компаниите, подали заявление, е 78. Застраховките, които те ще предлагат, са предимно в областта на общото застраховане.

България подписа споразумението "Зелена карта", с което около средата на годината се очаква да влезе в сила режимът за свободното движение на автомобили в рамките на Европейския съюз. Въпреки това все още съществуват съмнения дали контролните органи в България ще са в състояние да поддържат високия обхват на застраховка "Гражданска отговорност". Засега механизмът на отчитане на обхвата не функционира надеждно.

В началото на 2007 година продължи тенденцията за навлизане на още чуждестранни компании на българския пазар чрез придобиване на български дружества и за консолидирането на отрасъла. Ще продължи и стратегическото обединяване на компании от банковия и застрахователния сектор.

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

Най-голямото събитие бе продажбата на лидера по пазарен дял ДЗИ АД и свързаните с него дружества на белгийската застрахователна компания KBC.

Капиталов пазар. След еуфорията на БФБ - София, в началото на годината и непрекъснатите рекорди на индексите през март настъпи логична корекция. По-широкият индекс BG-40 възстанови и дори надмина стойностите си отпреди спада, докато SOFIX още не може да достигне рекордните нива. Продължава полемиката относно състава на индекса SOFIX, породена от липсата на ясни правила за подбор на компании в състава на индекса.

За разлика от акциите компенсаторните инструменти бележат траен спад, породен от неяснотата за бъдещето им.

От началото на годината се води оживена дискусия за затягане на режима на търговия чрез COBOS. Тази дискусия има за цел ограничаване на възможностите за пазарна манипулация, без да се стига до забрана на електронното подаване на поръчки посредством интернет.

Засилва се влиянието на банките на капиталовия пазар. Нарастват вложенията в договорни фондове.

До края на май се очаква правителството да приеме стратегия за продажба на дела си от 44 на сто от капитала на БФБ - София. Към настоящия момент общо седем чуждестранни борси и обединения са проявили интерес към държавния дял на Българска фондова борса и/или сътрудничество. Това са "Дойче бьорзе", скандинавската OMX, гръцкият оператор "Хеленик иксчейнджис", Виенската фондова борса, "Борса италиана", Чешката борса и Варшавската борса. Това, което е необходимо, е да се приеме стратегия от правителството с критерии, които да дават възможност за справедлив конкурс. Целта на продажбата трябва да бъде не толкова финансовата изгода за държавата в краткосрочен план, колкото намирането на опитен стратегически партньор с необходимото ноу-хау и допълнителен инвестиционен потенциал за българския капиталов пазар.

Структуроопределящи икономически отрасли

Енергетика. През първите три месеца на 2007 година необичайно топлото време за сезона доведе до по-нисък обем производство на електрическа и топлинна енергия в сравнение с първото тримесечие на 2006 година. Спестената електроенергия за отопление подпомогна стабилността на енергийната система на страната след извеждането от експлоатация на трети и четвърти блок на АЕЦ "Козлодуй". В началото на годината правителството поиска предоговаряне на условията по затварянето на двата малки реактора. Възможността българският потребител на електроенергия да спечели нещо от затварянето на двата енергоблока е по-скоро в целесъобразното използване на вече договорените средства за повишаване на енергийната ефективност на страната. В това се крие значителен нереализиран потенциал за спестяване на енергия, което е по-изгодно от производството и на най-евтината енергия. България изостава в прилагането на мерки за ефективно използване на енергия както в индустрията, така и в бита. С извеждането от експлоатация на трети и четвърти блок на АЕЦ "Козлодуй" се повиши значението на топлоелектрическите централи в страната. ТЕЦ "Варна" обяви намеренията си през 2007 година да увеличи производството си на електроенергия с 34 на сто. Засилен е инвеститорският интерес и към изграждането на нова 700-мегаватова мощност в комплекса "Марица-изток". В началото на 2007 година Европейската комисия предложи нова обща енергийна политика, която има за цел да намали зависимостта от външни енергийни доставки и да ограничи вредните емисии в атмосферата,

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

произведени от енергийния сектор. Предвижда се нарастване дела на енергията от ВЕИ до 20 на сто от брутното потребление на енергия към 2020 година. В рамките на преговорите за присъединяване на България към ЕС бе поет ангажимент от страната ни делът на ВЕИ да достигне 11 на сто до 2010 година. През 2006 година той е около 1 на сто, като в това число не се включва производството на водноелектрически централи. Липсата на подкрепа от страна на държавата за реализирането на проекти за ВЕИ прави невъзможно постигането на поетия ангажимент до 2010 година и заложените цели на общата европейска политика до 2020 година.

Транспорт. Основен въпрос с важно значение за транспортните компании в страната е въвеждането на разрешителни за извършването на товарни превози към Турция. Споразумение за либерализация на превозите между двете страни не бе постигнато. В случай че бъдат въведени и разрешителни за транзитно преминаване през Турция за трети страни, повечето малки превозвачи могат да загубят пазара си. От една страна, на изток те ще имат административни бариери и допълнителни разходи за преодоляването им. От друга страна, в рамките на ЕС българските превозвачи са изправени пред силната конкуренция на големи транспортни фирми, които разполагат с по-модерна техника и реализират икономии от мащаба. В сектора на железопътните превози продължава недостигът на товарни вагони, което създава големи проблеми пред бизнеса. За 2006 година БДЖ е превозила общо 21.3 млн. тона товари, работейки на границата на своите възможности. За 2007 година се очакват заявки за поне 24 млн. тона товари, което означава, че бизнесът в страната ще трябва да заплати значително по-висока цена за автомобилен превоз на поне 3 млн. тона товари. Спешно са необходими оздравителни мерки, като приоритетите са осигуряване на достатъчно годни вагони от превозвача и повишаване на скоростта по отсечките чрез рехабилитация на железния път от страна на инфраструктурната компания. С наближаването на летния туристически сезон три нови нискотарифни авиокомпаниии стъпват на пазара в България. Навлизането на "лоу кост' авиопревозвачи увеличава конкурентния натиск на пазара. За 2007 година се очаква ръст от 15 на сто на пътниците, превозени от нискотарифни авиокомпаниии. Строителство и недвижими имоти. Към края на 2006 година секторът на строителството отново показва възходяща тенденция на развитие. По предварителни данни през 2006 година отрасълът е създал с 9.9 на сто повече добавена стойност спрямо 2005 година. Активизирането на дейността е благоприятна тенденция на фона на забавянето през третото тримесечие на 2006 година. Ускоряването в края на годината може да се обясни с големия обем на преките чуждестранни инвестиции в отрасъла и започване изпълнението на проекти в областта на инфраструктурата. Преките чуждестранни инвестиции в строителството и недвижимите имоти достигнаха рекорд от 1.8 млрд. евро през 2006 година или близо една трета от всички инвестиции. Те все повече се ориентират към инвестиции "на зелено".

Първите месеци от членството на България в ЕС оказаха благоприятно влияние на нагласите на бизнеса в строителството според бизнес наблюдението на НСИ. Предприемачите са силно оптимистични относно състоянието на сектора в следващите шест месеца. Очертават се благоприятни тенденции като намаляване на забавените плащания и повишено търсене. През четвъртото тримесечие на 2006 година се наблюдава бум при издадените разрешителни за строеж на нови жилищни сгради. За същия период НСИ отчита лек ръст при поскъпването на имотите - 5.5 на сто спрямо предходното тримесечие. Като цяло обаче предприемачите в отрасъла

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

не очакват нов висок ръст в цените на имотите.

Подготвят се промени в Закона за задълженията и договорите, които се очаква да облекчат процеса на ипотечното кредитиране. Промените касаят допускането на възможност за учредяването на ипотека върху незавършен проект и отпускането на повече от един заем върху вече учредена ипотека. Последното ще се отрази в намаление на административните разходи за банката и кредитополучателя.

Високи технологии. В началото на 2007 година Евростат оповести няколко неблагоприятни факта за състоянието на иновационната активност в България, които се отразяват реално на българската действителност. Само 16 на сто от компаниите осъществяват иновационна дейност, което ни поставя след всички развити европейски страни. Естествено това се отразява отрицателно върху бързото развитие на икономиката. В същото време се очаква ръст на ИКТ пазара през следващите години, което до известна степен ще повлияе благоприятно за подобряване на представянето на българските компании на международните пазари.

Правителството представи две нови инициативи - Национален иновационен център за информационни и комуникационни технологии и Проект за Програма за ускорено развитие на информационното общество, които ще се отразят положително на развитието на сектора ИКТ. Туризъм. През 2006 година броят на чуждестранните туристи и приходите от международен туризъм продължават да нарастват, но с по-ниски темпове в сравнение с предходните години. През 2007 година броят на чуждестранните туристи се очаква да се увеличи с около 8 на сто. Някои представители на туристическите агенции обаче са по-песимистично настроени - според тях този ръст ще бъде значително по-малък. Причините за това са преди всичко в презастрояването на големите черноморски курорти, което отблъсква чуждестранните гости. Вероятно ще продължи отливът на германски туристи. Поради въвеждане на визи за граждани от страни извън ЕС (Македония, Сърбия, Турция) възможно е да настъпи спад и на посетителите от тези държави. България продължава да бъде една от най-евтините туристически дестинации в Европа (особено що се отнася до организираните туристи). Това се потвърждава и от публикувания в началото на годината специализиран доклад на Световния икономически форум "Конкурентоспособност на туризма и пътуванията в света". В сравнение с основните си конкуренти (Турция, Гърция, Хърватия) страната остава по-евтино място за почивка.

Все по-добри перспективи се очертават пред развитието на специализираните форми на туризъм. Проектите в тези сфери ще намерят подкрепа от европейските фондове, преди всичко в рамките на ОП "Регионално развитие".

Проблемите в туризма продължават да съществуват, а някои от тях се задълбочават: презастрояване, изтичане на квалифицирана работна ръка извън страната, отсъствие на национална стратегия за развитие на туризма; липса на национално представителни браншови организации; липса на подходяща рекламна стратегия.

Селско стопанство. 2007 година е преходна за българското земеделие, за което присъединяването на страната към ЕС създава съвсем нови условия и предлага нови възможности. Основната заплаха за развитието на сектора се корени в огромния брой субекти, до които трябва да стигне информацията за задължителните регулации на Общата селскостопанска политика и за възможните преференции. От правилното им интерпретиране, от способността на самите производители и на

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

административните структури да се възползват от възможността да участват в мерките на Общата европейска политика ще зависи конкурентоспособността на българското земеделие на единния европейски пазар. За първи път се въвеждат в почти пълен обем регулациите на Общата селскостопанска политика, като едновременно с това продължава действието и на някои от досегашните схеми за подпомагане. Общият финансов ресурс, разпределян на регистрираните земеделски производители, ще идва от: схемата за единно плащане на площ, програми от националния бюджет, мерки по програмата за развитие на селските райони и за въздействие на пазара. Общата сума на преките плащания възлиза на около 500 млн. лв., а това е огромен за мащабите на страната ресурс, който трябва да бъде правилно насочен и за усвояването на който трябва да бъде създадена необходимата институционална мрежа. Забавянето в изграждането на Разплащателната агенция и осигуряването на необходимия административен капацитет, нейната акредитация от Европейската комисия и оценката на извършената идентификация на земеделските парцели създават заплахата секторът да бъде лишен от 25 на сто от предвидените за годината преки земеделски субсидии. Предвид на това основната цел в сектора ще бъде създаването на условия за максимално усвояване на предвидените средства по европейските фондове.

Структурни фондове на ЕС и регионална политика

В началото на 2007 година българското правителство представи пакета от програмни стратегически документи (НСРП и 7-те ОП) пред ЕК в Брюксел. Формално документите бяха приети, като в момента експерти от ЕК се запознават подробно с тяхното съдържание. Очаква се програмните стратегически документи да бъдат одобрени до края на лятото.

Определени са управляващите органи по оперативните програми, определят се и междинните звена по програмите, на които ще бъдат възложени важни функции по подбора и оценката на проектите. По принцип организирането на процедури по набиране на проекти може да започне след приемането на оперативните програми от ЕК. Съществува възможност обаче подготовката на процедурите по търговете да започне по-рано (още преди одобрението на стратегическите програмни документи), за да не се губи време. Периодът е изключително важен от гл.т. на подготовката на проектни предложения, които да могат веднага да се внесат в междинните звена и управляващите органи на ОП, за да се извърши селекция на най-добрите проекти, които ще бъдат подкрепени от европейските фондове.

Редица български общини вече имат готовност да представят проекти за финансиране от структурните фондове. Необходимо е обаче значително да се подобри качеството на проектите - най-вече по отношение на мотивацията за съответствието им на основните приоритети в ОП, както и представянето на по-прецизни финансови разчети за тяхното изпълнение.

В началото на април започна мащабна информационна кампания, организирана от Министерството на финансите, която има за цел да представи стратегическите програмни документи за усвояване на средства от европейските фондове.

Бележки:

[1] За сравнение, в своите последни доклади АИАП и БНБ не се ангажират с прогнозни числа за реалния растеж на БВП през 2007 година (Източник: АИАП, Българската икономика: състояние и перспективи, Икономиката на България през 2006 година, годишен доклад; БНБ, Икономически

ДОКЛАД НА ЦЕНТЪРА ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ЗА ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ КЪМ КРАЯ НА ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2007 Г.

преглед, 1/2007 година). В по-общ план и двете институции очакват високият икономически растеж да се запази и през 2007 година и ускори през следващите години.

[2] Източник: БНБ, Платежен баланс, публикуван на 13 април 2007 г. Съотношенията са при брутен вътрешен продукт за 2006 година (предварителни данни на НСИ) в размер на 25 099.6 млн. евро и оценка за 2007 година - 26 724 млн. евро.

[3] Това е т.нар. малка потребителска кошница от 100 специално подбрани стоки и услуги, претеглени с разходите на 20-те процента най-нискодоходни домакинства. Голямата потребителска кошница за 2006 година съдържа 531 стоки и услуги.

[4] Това са лица, които желаят да работят, но не търсят активно работа и като такива не се числят към работна сила, а към групировката "лица извън работната сила".

[5] Измерена чрез brutния вътрешен продукт на 1 зает.